

دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی

زنجیره‌ی روشنیبری

*

خاوه‌نی نیمتیان: شهوکه‌ت شیخ یه‌زدین

سه‌رتووسه‌ر: به‌دران شه‌مه‌د سه‌یب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی آراس، گه‌ره‌کی خانزاد، هه‌ولیتیر

س. پ. ژماره: ۱

www.araspublisher.com

کچه جوانه‌که‌هی بازرگان

کچه جوانه‌کە‌ی بازرگان

چیرۆک بۆ مندالان

وەرگیپانی

عەزیز رەشید هەریری

وینە کیشانی

شیروان موحسین

ناوی کتیب: کچه جوانه‌کە‌ی بازرگان - چیرۆک بۆ مندالان

وەرگیپانی: عەزیز رەشید هەریری

وینە کیشانی: شیروان موحسین

بلاوکارو‌ه‌ی ئاراس - ژماره: ۲۰۴

دەرھیتانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەیب

دەرھیتانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم

سەرپەرشتیی چاپ: ئاوپەرەحمانی حاجی مەحمود

چاپی یەکەم، هەولیر - ۲۰۰۴

لە کتیبخانە‌ی بەریتۆبەراییه‌تیی گشتیی رۆشنبیری و هونەر له هەولیر ژماره (۲۱۹) ی سالی

۲۰۰۴ ی دراو‌ه‌تی

مريشكىش زىدى خۇي لەبىر ناكات

زۆزگ دەمىك بوو نىگه رانى داىگرتبوو، لەبەر خۆپه وه بىرى دەكرده وه،
پاشان پرووى له داىكى كرد و پىي گوت:

"دايه گيان، ده زانى مريشكه كه م له نىو كوئىته كهيدا نه ماوه و، له هەر
شوينىك بوى ده گه رىم ديار نىيه و نايدۆز مه وه!"

داىكى به زه رده خه نه يه كه وه گوتى:

"زۆزگ گيان، نىگه ران مه به، ماوه يه كى ديكه ش چاوه روان به، دلنىام
مريشكه كه ت خۆي دىته وه."

به لام ديار بوو زۆزگ به م قسانه ي داىكى دللى دانه ده كه وت؛ چونكه هينده
مريشكه كه ي خوش ده ويست، نه يده توانى بىرى نه كات و، وازى لى بينىت،
له به رته وه ي هەر كه له هيلكه ده رچوو بوو، خۆي په روه ده ي كرد بوو. بويه به په له
له مال وه ده ركه وت و كه وته سؤراغى مريشكه كه ي، له زۆر به ي براده رانى
گه ره كه كه ي خۆبانى پرسى، كه سىان شتىكى له باره يه وه نه ده زانى. له پر زرنكى
هاورپى گوتى:

"زۆزگ گيان، وهك بىرم بى، پيش يهك دوو سعات مريشكه كه ي تۆم له گه ل
كۆمه له مريشكىكى تر له م شوينه دا بينى، دانيان ده خوارد، به لام نازانم بو كوى
چوون."

زۆزگ زۆر به شوين مريشكه كه يدا گه را تا هىلاك بوو، هىچ سؤراغىكى بو
نه كراو، بوى نه دۆزرايه وه. به ره و مال گه رايه وه و، له به ر خۆيدا هەر بىرى له وه

دەکردهوه، که چۆن پۆژانه لەم کاتەدا دان و ئاوی دەدایە مریشکەکەى و، پاشان دەرگای کۆلیتەکەى لى دەگرت، باشە دەبى ئەمڕۆ کى دان و ئاوی بداتى؟"

هەر لەم بىرکردنەویدا بوو، چەند هەنگاوێک بەرەو کۆلیتەکە پۆیشت، هەستى بەچرپە و جوولەیهەک کرد، نەختى چەمايهوه و، سەپرىکى نىو کۆلیتەکەى کرد، بىنى مریشکەکەى وا لە ژوورەوه کر کهوتوو.

زۆزگ لە خوشيانا نەیدەزانى چى بکا، زۆر دلخۆش بوو، خىرا بەرەو لای دایکى رايکرد و پىى گوت:

"دایە... دایە گيان، مریشکەکەم دۆزىبەوه، وا لە کۆلیتەکەدا کر کهوتوو."

کۆرە شىرىنەکەم، ئەى پىم نەگوتى نىگەران مەبە! خۆى دىتەوه و تۆ بەجى ناهىلتى، چونکە هیچ کەس و هیچ گيان لەبەرىک ناتوانى ئەو شۆینە لەبىر بکات، که تىایدا لە دایک بووه و، لىى گەوره و پەروەردە بووه. مریشکەکەى تۆش هەرگىز کۆلیتەکەى خۆى بەجى ناهىلتى، ئەم شۆینە فەرامۆش ناکات و، زىدى خۆى و تۆشى لەبىر ناچىتەوه...

کچە جوانەکەى بازرگان

لە دىر زەمانەوه بازرگانىکى زۆر دەولەمەند و کەلەکەباز دەبىت، ئەو بازرگانە کچىکى تاقانە و زۆر جوانى دەبى، لەبەرئەوه شانازى بەمال و سامان و، کچە جوانەکەى خۆیهوه دەکات و، هەمىشەش پاشایانە بىر دەکاتەوه.

زۆرى پى ناچى کچەکەى گەوره دەبى و، کاتى شووکردنى دىت. زۆر خوازىن دىن بۆ داواى کچەکەى، بەلام بازرگان هەمىشە لە خەيالى ئەویدا دەبى کچەکەى بداتە شازادەیهەک يان کۆرە مىرىک. تا واى لى دى لەبەر زۆرى خوازىنى کاران برىارى ئەوه بدات و بلىت:

"من هەرگىز کچەکەى خۆم بەشوو نادەم، گەر بشىیدەم، دەبى بىدەمە بەهتترىن مۆقى سەر ئەم دنيايه."

خزم و کەسوکارى بازرگان، که ئەم قسەيان بەر گوى دەکەوتىت، دەچنە سەردانى و پىى دەلین:

"ئىمە لەبەرئەوهى خزم و کەسوکارى تۆبن، ئەو تۆش ئەم برىارەت داوه، کەواتە بۆ کچەکەت نادەیتە (خۆر)، خۆ کەس لەو بەهتتر نىيه و، تا بشلىتى مەزن و جوان و درەوشەدارە و، کەس شىش توانای ئەوهى نىيه تەنیا بۆ چرکەيه کىش چاوى تى برى و، سەبرى سەر و سىمای بکات."

دىارە بازرگان ئەم قسەيهى بەدل دەبى و، هەر زوو دەرواته سەربانى خانووه کەيان و، لە بەرزترىن شۆیندا دەوہستى و لەگەل "خۆردا" دەئاخى و دەلئى:

"ئەي مەزنىتىن و بەتواناترىن ئەستىپرە، ئەي (خۆرى) جوان و دروشەدار، بۆ نايەي كچەكەم بخوازىت، تا منىش لىتى ماره بكام؟!".

خۆرىش لە وەلامدا دەلىت:

"گەورەم، بازىرگانى سەر زەوى، دەبى بمبەورى، چونكە تۆ بە داوى بەهتترىن كەسدا ئەودالى، من بەهتترىن كەس نىم لەم دنيايە، بگرە (هەور) زۆر لە من بەهتترە، هەر ئەويشە رووناكى و سەر و سىماي من لەبەر چاوى خەلكدا بزردهكا و دەشارىتەوه. وا چاكە داوا لەو بكەيت تا داواي كچەكەت بكات".

بازىرگان ئەمجارەيان روو دەكاتە هەور و، هەمان داواي لى دەكات، هەورىش دىتە قسە و دەلىت:

"من بەش بەحالى خۆم زۆر سوپاست دەكەم، بەلام وا باشە بچىتە لاي دەريا، چونكە من لە ئاوى رووبار و دەرياكەن دروست دەبم و، ئەويش لە هەموو شتىك بەهتترە و، هىچ شتىك نىيە تواناي ئەوهي هەبىت خۆي لە بەردەم تەوژمى لافاوى دەريا و رووبارەكاندا بگرىت".

بۆ جارى سىيەم بازىرگان روو لە دەريايەكى گەورە دەكا و، هەمان داخوازىي پىشوو بەرەو روو دەكاتەوه.

دەريا لە وەلامدا دەلىت:

"خالى بازىرگان، ئەوهي پاستى بى (بەربەست) زۆر لە من و لەوانەي وەكو من بەهتترە، چونكە هەر ئەوه بتوانىت پىگەم بگرىت و، نەهتلى بە هىچ لايەكدا گوزەر بكام، باشە بۆ ناچىتە لاي ئەو، بەلكو دلى نەرم بى.

بازىرگان (بەربەستىك) دەدۆزىتەوه و، هەمان داواكارى بەويش رادەگەپەنى و، دەلىت:

که رویشکه بچکۆلانه که ده بی له پی بترسی

- که رویشکه بچکۆلانه که دواي ئه وهی له قوتابخانهی دارستان گه رایه وه،
دایکی خوارنی دایح و لیتی پرسى:
- قوتابخانه ت چون بینى؟
 - زور خوشه و تیايدا فیتری زانین ده بین.
 - باشه که به نیو دارستانه که دا به ره و قوتابخانه تی ده په ری، ریوی و گورگ نازارت نادهن؟
 - جا چیمان پی ده کری، خو ئه وان به من ناگه ن، له قوتابخانه یشدا من له راکردن له پیش هه موو قوتابییه کانم.
 - دایکه که رویشک به سه رسامییه وه سه رنجی بیچوه که ی دا و گوتی:
هه لبه ته له ورچیش ناترسی؟
 - نه خیر من ئیستا زور به هیترم، چونکه له قوتابخانه دا یاری ئاسن به زکردنه وه ده که م.
 - که وای له راوچی و سه گه که شی ناترسی!؟
 - جا بو لییان بترسم؟ ئه ی ئه وه نییه له قوتابخانه فیتمان ده که ن، چون فیل له راوچی و سه گه کانیا ن بکه بین.
 - ئای چند نازابوویت! دیاره هیچ شتی نه ماوه لیتی بترسی؟
 - که رویشکه بچکۆلانه که هه ردوو گوئیچکه ی له قانده و، سه ری برده بناگوتی

"ئهی له ده ریا و له هه موو شتیکی ئه م سه ر زه وییه به هیتره، بو نایه یه ت کچه که م بخوازی؟".

(به ره سه ته که) گورج له مه به سه تی بازرگان تی ده گا و، به پیته که نینه وه وه لایمی ده داته وه و ده لیت:

"خالوی بازرگان، له پیشه کهیدا من زور سوپاست ده که م، به لام ده بی مبه خشی، چونکه له م سه ر زه وییه دا شتی وا هه یه، که زور له من به هیتره".

بازرگان زور به په له ده بی و، خوی بو ناگیری و ده پرسى و ده لیت:

"ده وه ره مه ردی خواجه، پیتم بلتی ئه و که سه کییه و له کوی ده ژی؟"

به ره سه تیش به زه بیی پیدا دیتنه وه و، ده لیت:

"خالو گیان، ئه ی گوايه نازانی، که ئه و که سه مرۆقه، ئه و کریکاره ی، که به هیتری بازوه کانی به ردی چیاکان ده بریت و، ناخی ده ریاکان هه لده ده ری و، به ره سه تی لی دروست ده کات و، هه ر ئه ویشه کۆشک و ته لاری به رز و گه وه ر بنیات ده نیت و، به ره نج و ئاره قه ی نیوچاوانی خوی هه موو ئه م سامانانه به ره م دینیت، که من و تو و ده یان بازرگانی وه کو تو بازرگانی پیوه ده که ن، بویه به رای من هه ر ئه و کریکاره شایه نی ئه وه یه کچه که تی به دیتى".

- بازرگان دواي ئه وه ی گوتی له وه لامه ده بی، ده گه ریته وه ماله وه بریار ده دات کچه که ی بداته ئه و (مرۆف) هی به هیتر و توانیه و، له هه موو مرۆقیکی سه ر رووی زه وی و، له هه موو شتیکی به هیتره، هه ر ئه ویشه له هه موو سه رمایه به ک به نرختره له م جیهانه دا...

دایکی و، به‌ده‌نگیکی نزم پیی گوت:
"نه‌خیر دایکه گیان، هیچ شتی نه‌ماوه لیتی بترسم، ته‌نیا شتیک نه‌بیت،
ئه‌ویش ته‌مه‌لییه، زور له ته‌مه‌لی ده‌ترسم".

رېوی و کهله شیري دارستان

ده لټين روژټيكيان له نټيو دارستان ټيكا كېله شيرټيک له سه ر لقه دارټيكي گوره كه ده نيشټ و، ده ست به قو قان دن ده كات. له پر رټوييه ك به ويدا ر هت ده بټ و له داره كه نزيك ده بټه وه و، به كه له شيره كه ده لټيت:

"هاورټي تازيزه كه م، ئه م كاته ت باش، ده زاني هه ر كه گوټم له ده نكي تو بوو، خټرا هاتم تا هه والت بز انم".

كه له شيره كه:

"رټوي گيان، سو پاس بو ئه و قسه به پټز و شيرينانه ت".

رټوي له ژټير داره كه وه وا خوټي نيشان دا، كه گوټي گرانه و، له دووره وه هيچ شټي نابيسټي، گوټي:

"چټت فه رموو؟ كه له شير گيان ده بټ بمووري له به رئه وه ي له من دووريت و، نه خټي گوټشم گرانه، هاورټي تازيزه كه م بو نافه رمووي دابه زټه خواره وه، تا له سه ر ئه م گژوگيايه سه وزه نه خټي بو خوټمان دانيشين و، تاوټي گف توگوټ ب كه ين. تو له و به رزيبه و، من له سه ر زه وي رهنه گه به چاكي له يه ك حالي نه بين".

كه له شيره كه:

"رټوي گيان، ده بټي بمووري، من ناوټرم دابه زمه خواره وه، ئټمه هه ميشه له سه ر زه وي رووبه رووي هه ره شه ي ترسناك ده بينه وه و، له گياني خوټمان ده ترسين!".

رټوي:

"نه کا له من بترسی؟!".

که له شیره که:

"نه خیر من له تو ناترسم، به لآم هندی درنده تر همن، بیگومان نه وان
جیگه می مه ترسین".

رپوی:

"درنده... نا... نا، هاوړی گیان هیچ مه ترسه، دلنیا به کاتی ترس به سه رچووه،
له وه ده چی نه تزانیی له م رۆژانه دا بانگه شهی نه وه کراوه، که وا ده بی ناشتی له
هموو دنیا دا به رقه رار بیت. هه لبه ته به م پییه نیستا هیچ درنده یه ک ناتوانیت
په نا بو ده ستریتی بیات!!".

که له شیره که:

"نای که شتیکی جوان و پیروزه؛ به لآم رپوی گیان چه ز ده که م نه وه بزانی، که
من وا لیروه که م له سه گیک ده بینم به راکردن به ره و نیروه دین، جا نه گه
نه وه می فرمووت راست بی، نه و بانگه شهی به کرابیت و، بارودوخه که می پیشان
گۆرابیت، که واته توش له خوت مه ترسه و رامه که".

رپوی له ژیر داره که دا به م قسانه می که له شیره که و، هه والی هاتنی که م له
سه گیک نارامی لی برا و، خوی بو راکردن ناماده کرد.

که له شیره که:

"رپوی گیان؛ بو واشله ژاوی؟ ده لپی خه ربکی راکردنی، نه می هه ر خوت
نه تگوت بانگه شهی ناشتی کراوه، خو به پپی بانگه شهی که بی ده بی سه گه کان
په لاماری تو نه دهن".

رپوی:

"که له شیره گیان؛ جا کی ده لی نه وان گو پیان له و بانگه شهی به بووه، یان
هه والی که یان پی گه یشتووه، یان نه گه ر پابه ندی نه بوون!".

رپوی به که هه ر هینده می وت و قسه کانی ته وا و نه کرد، تپی ته قاند و، به راکردن
له دارستانه که دوور که و ته وه.

که له شیره که ییش له به رخویه وه گوتی:

"رپوی بو نیمه جپی باوهر نییه. راستیان گوتووه که ده شخه وی هه ر خه ون
به مریشک و که له شیر خوار دهنه وه ده بینی".

قه‌له‌رەشکە‌ی گە‌مژە

دە‌لێن جارێکیان قه‌له‌رەشکە‌به‌ک و کۆترێک دە‌بێتە شە‌ریان و له‌ ئاکامدا هە‌ردووکیان پە‌نا دە‌بە‌نە به‌و له‌ق له‌قی‌ک بۆ ئە‌وه‌ی کێ‌شه‌که‌یان بۆ چاره‌سه‌ر بکات و داوه‌رییان له‌ نێواندا بکات.

له‌ق له‌قه‌که‌ دوای ئە‌وه‌ی تی‌ ده‌گات ئە‌مانه‌ بۆچی به‌ شە‌ره‌اتوون، دادوه‌رانه‌ دادگاییان ده‌کات و، له‌ ئە‌نجامدا کۆتره‌که‌ بی‌ گونا‌ه‌ ده‌رده‌چیت.

قه‌له‌رەشکە‌ به‌‌پرپاره‌که‌ رازی نابێ و، به‌ له‌ق له‌قه‌که‌ ده‌لێت:
"من به‌‌پرپاری تۆ رازی نیم، ده‌چمه‌ لای بازی دارستانه‌که‌، بۆ ئە‌وه‌ی ئە‌و له‌ نێوانماندا دادوه‌ر بیت!"

له‌ق له‌قه‌که‌ به‌م قسانه‌ی قه‌له‌رەشکە‌ سه‌رسام ده‌بیت و، ده‌لێت:
"قه‌له‌رەش! چه‌ز ده‌که‌م ئاگاداری خۆت بیت و تی‌ بگه‌ی، ئە‌گه‌ر من ده‌ره‌ه‌ق به‌یه‌کی له‌ ئێ‌وه‌ له‌ حوکمه‌که‌مدا هه‌لە‌م کرد بیت، ئە‌وه‌ دلنیا به‌ که‌ بازه‌که‌ی دارستان ده‌ره‌ه‌ق به‌ هە‌ردووکتان هه‌لە‌ی گه‌وره‌تر ده‌کات، هە‌ردووکیشتان له‌ ئاکامدا زه‌ره‌رمه‌ند ده‌بن."

قه‌له‌رەشکە‌ به‌‌قسه‌ی له‌ق له‌قه‌که‌ ناکات و، به‌ره‌و دارستانه‌که‌ ده‌فریت و، له‌وێ‌ بازه‌که‌ ده‌بینیته‌وه‌.

کۆتره‌که‌ به‌‌قسه‌ی له‌ق له‌قه‌که‌ ده‌کات و، لای ئە‌و ده‌مینیته‌وه‌ و، هە‌ردووکیان به‌‌جووته‌ چاوه‌روانی گه‌رانه‌وه‌ی قه‌له‌رەشکە‌که‌ ده‌کن. دوای چه‌ند ساتیک بازه‌که‌ به‌‌لایاندا ره‌ت ده‌بیت و له‌ق له‌قه‌که‌ لێی ده‌پرسیت و ده‌لێت:

"بازه گیان؛ چند ساتیک بهر له ئیستا قه له رهشکه به ک بو کارتیکی تایهت، په نای بو ئیوه هینا؛ به لام تا ئیستا نه گه راوه ته وه، ده کری پیمان بلینی کاره که ی به چی گه یشت؟".

بازه که له وه لامدا ده لیت:

"به لئی... به لئی... وایه! قه له رهشکه که هاته لام؛ به لام که هات کاتی ژهمی نیوه روم بوو، برسی بووم و هیچ شتی کم شک نه ده برد. پیم گوت: به خوا له کاتیکی باشدا هاتوویت و فریام که وتی، وات کرد که خوم به دوا ی خواردندا هیلاک نه که م و نه گه ریم".

کووتر و له ق له قه که هر زوو له وه لامی بازه که تی گه یشتن و زانییان نه نجامه که به چی گه یشتوو.

له ق له قه که به نه سپایی به کوتره که ی وت:

"ئیتتر له ئیستا وه بزانه، گه مژه ترین که س نه و که سه یه خوی ده خاته مه ترسییه وه بو نه وه ی زبان به خه لکی تر بگه یه نیت".

ناوه رۆک

مریشکیش زیدی خوی له بیر ناکات 5

کچه جوانه که ی بازگان 8

که رویشکه بچکولانه که ده بی له چی بترسی 12

رپوی و که له شیری دارستان 15

قه له رهشکه ی گه مژه 19

